

SELETUSKIRI

maaeluministri määruse “Loomakasvatuse üleminekutoetus” eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 25 lõike 2, § 28 lõike 2, § 29 lõike 2 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1307/2013, millega kehtestatakse ühise põllumajanduspoliitika raames toetuskavade alusel põllumajandustootjatele makstavate otsetoetuste eeskirjad ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EÜ) nr 637/2008 ja (EÜ) nr 73/2009 (ET L 347/608, 20.12.2013, lk 608–670), artikli 37 alusel.

Vastavalt Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika reformi väljatöötamisel kokkulepitule on 2004. aastal liitunud riikidel, sealhulgas Eestil, võimalus riigieelarve vahenditest maksta üleminekutoetusi (kuni 2013. aastani vastavalt liitumislepingule täiendavad otsetoetused) vastavuses Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013 artiklis 37 sätestatuga. Nimetatud toetuste eesmärgiks on tasandada põllumajandustootjate sissetuleku erinevusi võrreldes Euroopa Liidu 15 riikide põllumajandustootjatega, pidades silmas riikidevahelise toetustasemetete ühtlustamise protsessi jätkumist ka pärast 2020. aastat. Kuna käesoleval etapil põllumajanduslike otsetoetuste aastased kogusummad järk-järgult suurenevad, on pärast 2015. aastat makstavate üleminekutoetuste aluseks Euroopa Komisjoni otsusega heaks kiidetud toetatavate sektorite loetelu, toetusõiguslikkuse nõuded ja summad 2013. aasta kohta (Euroopa Komisjoni 25. aprilli 2014. aasta rakendusotsus, millega kiidetakse heaks 2013. aastal Eestis riikliku üleminekutoetuse maksmine, C(2013) 2278 *final*). Reformi järel on ette nähtud üleminekutoetuse summade järk-järguline vähenemine kuni 50%-ni 2013. aasta toetussummast aastaks 2020.

Üleminekutoetuste kogueelarve peab vastama 2013. aasta toetussumma ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1307/2013 artikli 37 lõike 4 toodud protsendi alusel arvestatud summale. Nimelt on võimalik maksta üleminekutoetusi 2013. aasta eelarvega võrreldes 2015. a – 75%, 2016. a – 70%, 2017. a – 65%, 2018. a – 60%, 2019. a – 55% ja 2020. a – 50%. Võimalus üleminekutoetusi maksta tekib juhul, kui selleks riigieelarvest vahendeid eraldatakse. Üleminekutoetustega seonduvad põhimõtted käesolevas määruses võrreldes 2013. a kehtinud määruses sätestatuga ei muutu.

Määruse eelnõu ja seletuskirja koostas Maaeluministeeriumi põllumajandusturu korraldamise osakonna põllumajanduse otsetoetuste büroo peaspetsialist Ragni Koitmaa (625 6146; ragni.koitmaa@agri.ee). Juriidilise ekspertiisi määruse eelnõule on teinud Maaeluministeeriumi õigusosakonna nõunik Elis-Ketter Heinaru (625 6280, elis-ketter.heinaru@agri.ee). Eelnõu on keeleliselt toimetanud sama osakonna peaspetsialist Leeni Kohal (625 6165; leeni.kohal@agri.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Määruse eelnõu (edaspidi *eelnõu*) koosneb 13 paragrahvist.

Eelnõu §-s 1 sätestatakse määruse reguleerimisala.

Määrusega kehtestatakse toetuse saamise täpsemad nõuded ning toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise kord ammlehma ja ute kasvatamise üleminekutoetuse, piima, veise ja ute üleminekutoetuse (edaspidi koos *loomakasvatuse üleminekutoetuse*) kohta. Üleminekutoetuse

rakendamise põhimõtted on sätestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013 artiklis 37, mille kohaselt tuleb üleminekutoetusi anda samadel tingimustel, millest Eesti Euroopa Komisjoni teavitas, ning mille Euroopa Komisjoni ka 2013. aastaks heaks kiitis. Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse paragrahvi 24 lõike 1 alusel kehtestab maaeluminister eraldi määrusega need üleminekutoetuse liigid, mida on võimalik eelarveaastal taotleda. Sama paragrahvi lõike 1 alusel eelarveaastal antavateks üleminekutoetusteks ettenähtud vahendite jaotuse toetuse liikide kaupa otsustab maaeluminister käskkirjaga. Nimetatud käskkiri nimetab eraldi kõikide üleminekutoetuste eelarved, mida vastaval eelarveaastal on võimalik taotleda.

Eelnõu §-s 2 sätestatakse loomakasvatuse üleminekutoetuse saamise üldised nõuded.

Eelnõu § 2 lõike 1 kohaselt võib ammlehma ja ute kasvatamise üleminekutoetust, piima, veise ja ute üleminekutoetust (edaspidi koos *loomakasvatuse üleminekutoetus*) taotleda füüsiline või juriidiline isik või juriidilise isiku staatusega isikute ühendus, kes tegeleb Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1307/2013 artikli 4 lõike 1 punktis c nimetatud põllumajandusliku tegevusega põllumajanduslikus majapidamises (edaspidi *taotleja*). Põllumajanduslikuks tegevuseks määruse (EL) nr 1307/2013 alusel loetakse põllumajandustoodete kasvatamine või tootmine, sealhulgas saagikoristus, lüpsikarja pidamine, põllumajandusloomade aretamine ja pidamine või põllumajandusmaa hoidmine karjatamiseks või harimiseks sobilikus seisukorras ilma tavapärasest erinevaid põllumajandusmeetodeid või -masinaid vajava ettevalmistava tegevuseta.

Eelnõu § 2 lõike 2 kohaselt on põllumajanduslik majapidamine käesoleva määruse tähenduses kõik põllumajandustootja poolt juhitud Eestis asuvad põllumajanduslikud tootmisüksused, kus on vähemalt:

- 1) üks hektar põllumajandusmaad, mis on taotluse esitamise aastale eelnenud aasta 31. detsembri seisuga ühtse pindalatoetuse taotluse menetlemise käigus kindlaks määratud või mille olemasolu tõendab taotleja muul viisil või
- 2) ühele loomühikule vastaval hulgal põllumajandusloomi, keda põllumajandusloomade registri andmete alusel kasvatatakse taotluse esitamise aastale eelnenud aasta 31. detsembri seisuga või kelle olemasolu tõendab taotleja muul viisil.

Eelnõu § 2 lõige 3 sätestab, et lõike 2 punktis 1 nimetatud põllumajandusmaa, mille kohta ei ole taotleja ühtset pindalatoetust saanud, peab olema hooldatud, kasutades selliseid agrotehnilisi võtteid, mis välistavad ebasoovitava taimestiku ulatuslikku levikut ning võimaldavad seda maad kasutusele võtta põllumajandusliku tegevusega tegelemiseks ilma lisakuludeta järgmisel kasvuperioodil. Ebasoovitavateks taimedeks loetakse eelkõige takjad, ohakad, pujud, putked ja puittaimed. Nimetatud taimede ulatuslik levik võib põhjustada maa põllumajanduslikust kasutusest väljalangemist. Kohalikele normidele vastavad agrotehnilised võtted tähendavad eelkõige normaalset külvinormi vastavalt põllukultuurile, mis loob aluse, et põld ei umbrohtuks. Põllukultuuri kasvatamise korral loetakse põld umbrohtunuks, kui umbrohtumuse määr ületab 30%. Puuvilja- ja marjaaedade võraalused ja reavahed peavad olema hooldatud. Lisaks on agrotehniliste võtete all silmas peetud mullaharimist, taimekaitset, väetamist, külvi ettevalmistamist, külvi, saagi koristamist ja säilitamist. Nende võtete arvestamisel tuleb lähtuda põllumajanduskultuuri iseärasustest. Täiendavate lisakulude all on mõeldud kulusid, mis ületavad tavapärase agrotehniliste võtete rakendamise puhul tehtavaid kulusid. Näitena võib tuua võsa, põdsaste ja puude lõikamiseks tehtavad kulud. Käesolev lõige kehtib sellistel juhtudel, kui taotlejal ei ole põllumajandusloomade registris ühele loomühikule vastaval hulgal põllumajandusloomi, kuid registris on vähemalt üks hektar põllumajandusmaad, millele taotleja ei ole ühtset pindalatoetust saanud, või kui taotlejal on vähemalt üks hektar põllumajandusmaad, mis ei ole registrisse kantud. Eelpool toodud põllumajandusmaa kohta peavad olema täidetud antud lõikes toodud nõuded. Ka siis, kui kohapeal leitakse vähemalt üks hektar põllumajandusmaad, peavad põllumajandusmaal olema täidetud eelpool kirjeldatud

nõuded. Seega käesolev lõige on vajalik sellise põllumajandusmaa puhul, millele ei ole taotleja ühtset pindalatoetust saanud või põllumajandusmaa puhul, mida ei ole registreeritud kantud ning mida on võimalik tuvastada kohapeal.

Eelnõu § 2 lõike 4 kohaselt on lõikes 2 punktis 2 nimetatud põllumajandusloomade loomühikuteks ümberarvutamise koefitsiendid esitatud lisas. Loomühikute arvestamisel võetakse arvesse eeskätt need loomad, kes on registreeritud põllumajandusloomade registris, st hobused, kitsed, sead, lambad ja veised. Juhul, kui taotleja peab põllumajandusloomi, kes ei ole registreeritud põllumajandusloomade registris, peab taotleja nende loomade pidamist tõendama.

Kuna Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1307/2013 artikli 37 kohaselt peab üleminekutoetusi andma samadel tingimustel nagu anti üleminekutoetusi 2013. aastal, siis käesoleva määrusega on loomakasvatuse üleminekutoetusele kehtestatud samad nõuded, mis kehtisid varasematel aastatel (2010–2013) üleminekutoetuste puhul. Kuna piima, veise ja ute üleminekutoetuste nõuded on kehtestatud läbi toetusõiguse omamise, mis põhinevad ajaloolistel referentsidel ning läbi põllumajandusliku tegevuse põllumajanduslikus majapidamises, siis on ka alates 2017. aastast kehtivate nõuete puhul oluline, et nende toetuste nõuded oleksid samad. Kuigi ammlehma ja ute kasvatamise üleminekutoetused ei põhine toetusõigustel, siis mõisted põllumajanduslik tegevus ja põllumajanduslik majapidamine kehtivad ka nende toetuste puhul. 2013. aastal lähtuti põllumajandusliku tegevuse mõiste sisustamisel kehtivast õigusest, see tähendab, et põllumajanduslik tegevus oli varem kehtinud üleminekutoetuste puhul defineeritud läbi nõukogu määruse (EÜ) nr 73/2009, millega kehtestatakse ühise põllumajanduspoliitika raames põllumajandustootjate suhtes kohaldatavate otsetoetuskavade ühiseeskirjad ja teatavad toetuskavad põllumajandustootjate jaoks, muudetakse määruseid (EÜ) nr 1290/2005, (EÜ) nr 247/2006, (EÜ) nr 378/2007 ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1782/2003. Samuti oli põllumajandusliku majapidamise mõiste defineeritud nõukogu määruses (EÜ) nr 73/2009, kuid nimetatud mõistet oli lisaks täpsustatud siseriiklikes õigusaktides. Kuna üleminekutoetusi tuleb anda samadel tingimustel nagu kehtisid 2013. aastal, siis 2017. aastast antavate üleminekutoetuste puhul tuleb kasutada sama lähenemist ehk põllumajandusliku tegevuse mõiste sisustamisel lähtutakse kehtivast õigusest ning põllumajandusliku tegevuse puhul on viidatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EÜ) nr 1307/2013 antud definitsioonile. Ka põllumajandusliku majapidamise mõiste osas on viidatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EÜ) nr 1307/2013. Lisaks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1307/2013 definitsioonile, on põllumajandusliku majapidamise mõistet täpsustatud käesolevas määruses sarnaselt 2013. aastal kehtinud nõuetega. Põllumajandusliku majapidamise mõiste all kehtis 2013. aastal ühe hektari põllumajandusmaa ja ühe loomühiku olemasolu nõue ning samad nõuded kehtivad alates 2017. aastast kehtivate üleminekutoetuste puhul. Kui Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (edaspidi *PRIA*) ei tuvasta ühegi registri alusel, kas taotlejal on vähemalt ühe hektari ulatuses põllumajandusmaad või vähemalt ühe loomühiku ulatuses põllumajandusloomi, siis kontrollib *PRIA* vajadusel seda taotlejat kohapeal.

Eelnõu §-s 3 sätestatakse põllumajandusliku majapidamise üleandmine.

Eelnõu § 3 lõige 1 sätestab, et põllumajandusliku majapidamise üleandmise suhtes kohaldatakse komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 809/2014, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 rakenduseeskirjad seoses ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi, maaelu arengu meetmete ja nõuetele vastavusega (ELT L 227, 31.7.2014, lk 69–124), artiklis 8 sätestatut.

Sama paragrahvi lõige 2 sätestab põllumajandusliku majapidamise üleandmise ajavahemiku. Põllumajandusliku majapidamise üleandmise kord on kehtestatud komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 809/2014 artiklis 8, kuid liikmesriigil on sama artikli lõike 3 punkti a kohaselt siiski kohustus kehtestada üleandmise ajavahemik, milleks on 22. märts kuni 21. aprill. Nimetatud ajavahemik on kehtestatud selleks, et võimaldada toetuse maksmist kogu majapidamise üle

võtnud isikule. Põllumajandusliku majapidamise üle võtnud isik võib selle ajavahemiku jooksul esitada PRIA-le majapidamise ülevõtmist tõendavad dokumendid ja taotleda toetuse maksmist.

Põllumajandusliku majapidamise üleandmise suhtes tuleb Eestil rakendada otsekohalduva määruse 809/2014 asjakohaseid sätteid ning maaeluministri määrusega on võimalik kehtestada vaid ajavahemik, mille jooksul tuleb ettevõtte üle anda ja seda tõendavad dokumendid esitada, kui ülevõtja soovib esialgse taotleja asemel toetust saada.

Eelnõu §-s 4 sätestatakse toetuse ühikumäär.

Paragrahvi kohaselt otsustab PRIA Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse (edaspidi *ELÜPS*) § 31 lõike 2 alusel loomakasvatuse üleminekutoetuse ühikumäärad toetuse liikide kaupa taotluse esitamise aasta 10. juuniks. PRIA arvutab ühikumäära võttes aluseks iga toetus liigi eelarve ning kindlakstehtud ühikud.

Eelnõu §-s 5 sätestatakse nõuded ammlehma ja ute kasvatamise üleminekutoetuse taotleja kohta.

Eelnõu § 5 lõige 1 sätestab, et ammlehma kasvatamise üleminekutoetust võib taotleda taotleja, kes põllumajandusloomade registri kohaselt kasvatab taotluse esitamise kalendriaasta 2. märtsi seisuga vähemalt ühte ammlehma.

Eelnõu § 5 lõige 2 sätestab, et ute kasvatamise üleminekutoetust võib taotleda taotleja, kes põllumajandusloomade registri kohaselt kasvatab taotluse esitamise kalendriaasta 2. märtsi seisuga vähemalt kümnet utte.

Eelnõu §-s 6 sätestatakse nõuded ammlehma ja ute kohta.

Eelnõu § 6 lõike 1 kohaselt peab ammlehm, kelle kohta ammlehma kasvatamise üleminekutoetust taotletakse olema nõuetekohaselt identifitseeritud ja tema andmed peavad olema kantud põllumajandusloomade registrisse. Veiste identifitseerimine ja registreerimine toimub vastavalt nõuetele Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EÜ) nr 1760/2000 veiste identifitseerimise ja registreerimise süsteemi loomise, veiseliha ja veiselihatoodete märgistamise ning nõukogu määruse (EÜ) nr 820/1997 kehtetuks tunnistamise kohta (EÜT L 204, 11.08.2000, lk 1-10) ning komisjoni määruses (EÜ) nr 911/2004, millega rakendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EÜ) nr 1760/2000 kõrvamärkide, loomapasside ja põllumajandusettevõtete registrite kohta (ELT L 163, 30.04.2004, lk 65-70). Toetuse saamise nõuetele ei vasta ammlehma, kellel puuduvad kõrvamärgid, kelle kohta puudub taotlejal veisepass või kelle kohta puuduvad taotleja peetavas arvestuses kanded.

Eelnõu § 6 lõige 2 sätestab nõuded ammlehma kohta. Eelnõu § 5 lõikes 1 nimetatud ammlehm on lehm ja vähemalt kaheksa kuu vanune lehmullikas, kes kuulub järgmisesse tõugu: hereford (Hf), limusiin (Li), aberdiin-angus (Ab), šarolee (Ch), šoti mägiveis (Hc), piemont (Pi), hele tõug (Ba), simmental (Si), belgia sinine (Bb), dexter (De), galloway (Ga), aubrac (Au), saksa šorthorn, (SH) salers (SA), tirooli hall (GR) või wagyu (WA).

Eelnõu § 6 lõike 3 kohaselt loetakse ammlehm ja lehmullikas lõikes 2 nimetatud tõugu kuuluvaks, kui tal on asjaomase tõu tunnused või ta on lihatõuga ristamisel saadud loom, kes kuulub lihatootmiseks peetavate loomadega samasse karja. Ammlehmaks loetakse lihatõugu lehm või lihatõuga ristamisel saadud lehm, kes kuulub lihatootmiseks peetavate vasikatega samasse karja. Lehmullikaks loetakse vähemalt kaheksakuune poegimata emaveis.

Eelnõu § 6 lõike 4 kohaselt võib toetust taotleda vähemalt kümne ute kohta, kes on taotlemise aasta 27. aprilliks vähemalt ühe aasta vanused. Uttede suhtes, kelle kohta toetust taotletakse, peavad olema täidetud kõik identifitseerimise ja registreerimise nõuded nõukogu määruse (EÜ)

nr 21/2004, millega kehtestatakse lammaste ja kitsede identifitseerimise ja registreerimise süsteem ja muudetakse määrust (EÜ) nr 1782/2003 ning direktiive 92/102/EMÜ ja 64/432/EMÜ (ELT L 5, 9.1.2004, lk 8-17) kohaselt. Toetuse saamise nõuetele ei vasta utt, kelle kohta puuduvad taotleja peetavas arvestuses kanded või kellel puuduvad kõrvamärgid ja enne 2005. aasta 9. juulit sündinud utt, kellel puudub kõrvamärk. Nõukogu määruse (EÜ) nr 21/2004 kohaselt tuleb kõik pärast 2005. aasta 9. juulit sündinud lambad märgistada kahe kõrvamärgiga. Enne nimetatud kuupäeva sündinud lambaid ümber märgistama ei pea.

Eelnõu §-s 7 sätestatakse nõuded karja suuruse kohta.

Eelnõu § 7 lõike 1 kohaselt peab taotleja pidama ammlehma kasvatamise üleminekutoetuse saamiseks oma karjas taotlusel märgitud arvul selle määruse nõuete kohaseid ammlehmaseid ammlehma kasvatamise üleminekutoetuse taotluse esitamise päevast kuni taotluse esitamise aasta 8. maini. Seega peab karjas pidama nõuetekohaselt identifitseeritud ja põllumajandusloomade registris registreeritud ammlehmaseid samal arvul nagu taotlusel kirja pandud.

Eelnõu § 7 lõike 2 kohaselt peab taotleja pidama ute kasvatamise üleminekutoetuse saamiseks oma karjas taotlusel märgitud arvul selle määruse nõuete kohaseid uttesid ute üleminekutoetuse taotluse esitamise päevast kuni taotluse esitamise aasta 8. maini. Seega peab karjas pidama nõuetekohaselt identifitseeritud ja põllumajandusloomade registris registreeritud uttesid samal arvul nagu taotlusel kirja pandud.

Eelnõu § 7 lõike 3 sätestab, et ammlehma kasvatamise üleminekutoetuse taotleja ei või taotlusel märgitud ammlehma asendada teise ammlehmaga. Näiteks, kui kontrolli tulemusena on kindlaks tehtud, et taotlusel märgitud ammlehm ei vasta nõuetele, ei ole teda võimalik asendada teise nõuetekohase loomaga. Kõik ammlehmad, kelle kohta ammlehma kasvatamise üleminekutoetust taotletakse, peab taotleja taotlusele kirja panema identifitseerimisnumbriga. See tähendab seda, et ammlehma kasvatamise üleminekutoetust taotletakse kindlatele loomadele.

Eelnõu § 7 lõike 4 kohaselt võib karjas teatud tingimustel olla taotlusel märgitud arvust vähem ammlehmaid või uttesid. Karjas võib olla vähem loomi, kui see on tingitud vääramatu jõu või erandlike asjaolude esinemisest, sealhulgas järgmiste asjaolude esinemise korral:

- 1) esineb Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 artikli 2 lõikes 2 nimetatud asjaolu;
- 2) loom on taotleja tahte vastaselt karjast välja viidud ning taotlejal on selle tõendamiseks Politsei- ja Piirivalveametile esitatud avalduse ära kiri;
- 3) loom on haiguse või õnnetuse tõttu surnud või veterinaarsel näidustusel hukatud ning taotlejal on selle tõendamiseks veterinaararsti kirjalik kinnitus.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 artikli 2 lõikes 2 on sätestatud loetelu vääramatu jõu ja erandlike asjaolude juhtumitest. Viidatud lõike kohaselt võidakse vääramatu jõu ja erandlike asjaoludena tunnistada eelkõige toetusesaaja surma, pikaajalist töövõimetust, rasket loodusõnnetust, mis kahjustab tõsiselt põllumajanduslikku majapidamist, põllumajandusliku majapidamise loomakasvatushoonete hävimist õnnetusjuhtumi tagajärjel, toetusesaaja karja osa või kogu karja haigestumist loomataudi, kogu põllumajandusliku majapidamise või selle olulise osa sundvõõrandamist, kui taotluse esitamise päeval ei olnud võimalik sundvõõrandamist ette näha. Vääramatust jõust ja erandlikest asjaoludest tuleb PRIA-t teavitada kirjalikult 15 päeva jooksul alates kuupäevast, kui seda on võimalik teha.

Eelnõu §-s 8 sätestatakse nõuded piima, veise ja ute üleminekutoetuse taotleja kohta.

Paragrahvis sätestatakse nõuded piima, veise ja ute üleminekutoetuse kohta. Piima, veise ja ute üleminekutoetust võib taotleda taotleja, kellele on määratud või kes omab taotluse esitamise

aasta 21. märtsi seisuga ELÜPS-i § 26 lõike 1 kohast täiendava otsetoetuse toetusõigust. Nagu §-s 2 on sätestatud, peab taotleja lisaks toetusõiguse omamisele tegelema põllumajandusliku tegevusega põllumajanduslikus majapidamises. ELÜPS-i § 25 kohaselt käsitletakse üleminekutoetuse toetusõigustena jätkuvalt 1. jaanuaril 2010 jõustunud ELÜPS-i § 16 alusel määratud või sama seaduse § 17 alusel üleandmise teel omandatud täiendava otsetoetuse toetusõigusi. 2007. aastani maksti toetust konkreetsel aastal kasvatatud loomade arvu või põllumajanduskultuuri kasvupinna hektarite alusel. 2007. aastast on sarnaselt EL 15 riikides rakendatavate otsetoetustega rakendatud täiendavaid otsetoetusi tootmiskohustusega sidumata toetusena, st toetusõigus on seotud ajalooliste tootmiskahtude ehk varasematel taotlusperioodidel põllumajandusministri asjaomase aasta määrustes sätestatud korras kindlaksmääratud toetusõiguslike ühikutega. Lähtudes kindlaksmääratud ühikute arvust, määras PRIA täiendava otsetoetuse toetusõigused isikule, võttes aluseks 1. juuli 2009. aasta põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri andmed, ning avaldas need oma veebilehel. Eelnevast tulenevalt saavad üleminekutoetust taotleda põllumajandustootjad, kelle nimel on PRIA registris järgmised täiendavate otsetoetuste toetusõigused:

- 1) piima tootmiskvoodi alusel makstava täiendava otsetoetuse toetusõigus, mille aluseks on määratud piima tootmiskvoot kilogrammides 31. märtsi 2007. aasta seisuga;
- 2) veise loomühikute alusel makstava täiendava otsetoetuse toetusõigus, mille määramise aluseks on 2006. aastal veise kasvatamise täiendava otsetoetuse menetlemise käigus PRIA poolt kindlaks määratud veiste loomühikud ja ammlehma kasvatamise täiendava otsetoetuse taotluse menetlemise käigus kindlaks määratud nende piimalehmade loomühikud, kelle suhtes lõppes 2006. aasta erisus maksta ammlehmatoetust. Nõukogu otsusega (EÜ) nr 2004/281 antud erisus kehtis piimalehmade kohta, kes olid 14. veebruari 2006. aasta seisuga lihaveiste jõudluskontrolli all ja kellel oli eelmise aasta jooksul sündinud vähemalt 50%-lise lihatõu veresusega vasikas;
- 3) ute kasvatamise täiendava otsetoetuse toetusõigus, mille määramise aluseks on 2007. aastal ute kasvatamise täiendava otsetoetuse menetlemise käigus PRIA poolt kindlaks määratud uttede arv. Nimetatud loomade arv aga ei tohi olla väiksem kui toetuse saamise tingimuseks seatud 10 utte.

ELÜPS-i § 27 kohaselt on võimalik toetusõigusi omandada ka üleandmise teel. Põllumajandustootjatele määratud ja nende omandatud toetusõigused on avaldatud PRIA veebilehel ning need kehtivad aastani 2020, st kuni kehtib võimalus üleminekutoetusi maksta.

Eelnõu §-s 9 sätestatakse loomakasvatuse üleminekutoetuse taotlemine.

Eelnõu § 9 lõike 1 kohaselt peab taotleja, kes soovib taotleda loomakasvatuse üleminekutoetust, esitama ajavahemikul 2. märtsist kuni 21. märtsini PRIA-le taotluse, mis sisaldab haldusmenetluse seaduse § 14 lõike 3 punktides 1–4 nimetatud andmed ja taotleja isiku- või registrikoodi. Haldusmenetluse seaduse § 14 reguleerib taotlustega seonduvat. Sama paragrahvi lõike 3 punktide 1–4 kohaselt peab kirjalik taotlus sisaldama esitaja nime, taotluse selgelt sõnastatud sisu, taotluse esitamise kuupäeva ja taotleja allkirja ning haldusakti või muu dokumendi kättetoimetamise soovitatavat viisi ning selleks vajalikke kontaktandmeid. Tulenevalt ELÜPS-i § 7 lõikest 1 peab taotleja esitama PRIA-le taotluse kirjalikult paberil või elektrooniliselt.

Eelnõu § 9 lõike 2 kohaselt esitab taotleja lisaks lõikes 1 nimetatud andmetele nende ammlehmade arvu ja identifitseerimisnumbrid, kelle kohta taotleja toetust taotleb ja keda ta põllumajandusloomade registri andmete kohaselt taotluse esitamise aasta 2. märtsi seisuga kasvatab.

Eelnõu § 9 lõike 3 kohaselt esitab ute kasvatamise üleminekutoetuse taotleja esitab lisaks lõikes 1 nimetatud andmetele nende uttede arvu, kelle kohta taotleja toetust taotleb ja keda ta põllumajandusloomade registri andmete kohaselt taotluse esitamise aasta 2. märtsi seisuga kasvatab.

Eelnõu § 9 lõike 4 kohaselt piima, veise ja ute üleminekutoetuse taotleja esitab lisaks lõikes 1 nimetatud andmetele kinnituse, et ta taotleb üleminekutoetust asjaomase toetusõiguse alusel.

Eelnõu § 9 lõige 5 sätestab, et kui piima, veise ja ute üleminekutoetuse taotleja on omandanud toetusõiguse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 27 kohaselt, esitab ta koos taotlusega PRIA-le põllumajandusministri 20. veebruari 2015. a määruse nr. 19 „Täiendava otsetoetuse toetusõiguse üleandmisest teavitamise kord ja vorm“ lisas toodud vormi kohase toetusõiguse üleandmise teate.

Eelnõu § 9 lõike 6 kohaselt avalikustab PRIA lõikes 1 nimetatud taotluse vormi oma veebilehel.

Eelnõu §-s 10 sätestatakse ammlahma ja ute kasvatamise üleminekutoetuse vähendamine.

Eelnõu §-s 10 sätestatakse üleminekutoetuse vähendamine tulenevalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 37 lõikest 3, mis sätestab, et üleminekutoetuse andmise tingimused peavad olema samad, mis 2013. aastal. Sel ajal kehtinud nõukogu määruse (EÜ) nr 73/2009 kohaselt oli liikmesriigil õigus kehtestada täiendava otsetoetuse vähendamise ja taotluse rahuldamata jätmise kord, mille põhimõtted on sarnased asjakohaste EL-i toetuste puhul rakendatavate põhimõtetega. Kuna üleminekutoetusi rahastatakse Eesti riigieelarve vahenditest, kehtestatakse eelnevalt tulenevalt asjakohased alused ministri määrusega.

Eelnõu § 10 lõike 1 kohaselt otsustab PRIA ammlahma ja ute kasvatamise üleminekutoetuse vähendamise Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 29 lõikes 1 sätestatud alustel.

Eelnõu § 10 lõige 2 sätestab, et kui taotluse kontrollimise käigus on tehtud kindlaks, et taotlusel märgitud loomade ja toetuse saamise nõuete kohaste loomade arvu (edaspidi *nõuetekohaste loomade arv*) vahe on kuni kolm looma, arvutatakse ammlahma ja ute kasvatamise üleminekutoetuse summa nõuetekohaste loomade arvu alusel.

Eelnõu § 10 lõige 3 sätestab, et kui taotluse kontrollimise käigus on tehtud kindlaks, et taotlusel märgitud loomade ja nõuetekohaste loomade arvu vahe on suurem kui kolm looma, vähendatakse nõuetekohaste loomade arvu alusel arvutatud toetuse summat, lähtudes määratud protsendist. Määratud protsendi saamiseks jagatakse taotlusel märgitud loomade ja nõuetekohaste loomade arvu vahe nõuetekohaste loomade arvuga ning korrutatakse sajaga.

Eelnõu § 10 lõige 4 sätestab, et kui määratud protsent:

- 1) ei ületa 5, määratakse ammlahma ja ute kasvatamise üleminekutoetuse suurus nõuetekohaste loomade arvu alusel;
- 2) on suurem kui 5, kuid ei ületa 10, määratakse ammlahma ja ute kasvatamise üleminekutoetuse suurus nõuetekohaste loomade arvu alusel, kuid toetust vähendatakse määratud protsendi võrra;
- 3) on suurem kui 10, kuid ei ületa 20, määratakse ammlahma ja ute kasvatamise üleminekutoetuse suurus nõuetekohaste loomade arvu alusel, kuid toetust vähendatakse kahekordse määratud protsendi võrra.

Eelnõu § 10 lõige 5 sätestab, et kui taotlusel märgitud loomade arvu ja nõuetekohaste loomade arvu vahe on suurem kui kolm looma ning määratud protsent ületab 20, jäetakse ammlahma ja ute kasvatamise üleminekutoetuse taotlus rahuldamata.

Eelnõu § 10 lõike 6 kohaselt vähendatakse ELÜPS-i § 29 lõike 1 punktis 3 sätestatud juhul taotlejale määratavat ammlahma ja ute kasvatamise üleminekutoetuse summat, millest on maha arvatud selle määruse kohaselt tehtavad vähendamisid, 5 protsendi võrra. Seega antud lõige sätestab, et kui taotleja peetavas arvestuses või veisepassis on esitatud valekandeid, siis

vähendatakse taotlejale määratavat ammlehma ja ute kasvatamise üleminekutoetust 5% võrra pärast teisi selle määruse kohaseid vähendamisi.

Eelnõu §-s 11 sätestatakse taotluse kontrollimine.

Eelnõu § 11 lõike 1 kohaselt kontrollib PRIA taotluses esitatud andmete õigsust ja vastavust toetuse saamise nõuetele. Näiteks kontrollib PRIA kas piima, veise ja ute üleminekutoetuse taotlejale on määratud toetusõigus põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri alusel taotluse esitamise aasta 21. märtsi seisuga ning kas loomakasvatuse üleminekutoetuse taotleja tegeleb põllumajandusliku tegevusega põllumajanduslikus majapidamises tehes kindlaks:

- 1) põllumajandusloomade registri andmete alusel on taotleja nimele taotluse esitamise aastale eelnenud 31. detsembri seisuga registreeritud vähemalt ühele loomühikule vastaval hulgal põllumajandusloomi;
- 2) taotleja kasutuses olnud vähemalt üks hektar põllumajandusmaad oli taotluse esitamise aastale eelnenud aasta 31. detsembri seisuga ühtse pindalatoetuse taotluse menetlemise käigus kindlaks määratud.

Juhul, kui kontrolli tulemusena ei selgu, kas taotleja tegutseb põllumajandusliku tegevusega põllumajanduslikus majapidamises, kontrollib PRIA taotlejat kohapeal.

Eelnõu § 11 lõike 2 kohaselt kontrollib PRIA kohapeal 5% taotlejatest. PRIA kontrollib taotlusel esitatud ammlehmade ja utede arvu vastavust põllumajandusloomade registrisse kantud andmetele taotluse esitamise aasta 2. märtsi seisuga ning seda, kas ammlehmi ja utesid peetakse pidamisperioodi lõpuni ehk 8. maini. Samuti kontrollitakse 2. märtsi seisuga, et uted oleksid 27. aprillil aasta vanused. Lisaks kontrollitakse kohapeal, kas loomad on nõuetekohaselt registreeritud ja identifitseeritud.

Eelnõu § 11 lõike 3 kohaselt teeb taotleja lõikes 1 nimetatud asutusele teatavaks kõik taotluse rahuldamise otsustamiseks vajalikud asjaolud, sealhulgas ajab vajaduse korral loomad kokku või hoiab neid sellisel, et oleks võimalik kontrollida nende kõrvamärkide olemasolu ja loomade identifitseerimisnumbrit.

Eelnõu §-s 12 sätestatakse taotluse rahuldamine ja rahuldamata jätmine.

Eelnõu § 12 lõike 1 kohaselt otsustab PRIA loomakasvatuse üleminekutoetuse taotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise taotluse esitamise aasta 22. juuniks.

Eelnõu § 12 lõike 2 kohaselt teeb PRIA loomakasvatuse üleminekutoetuse taotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise otsuse ELÜPS-i §-s 30 sätestatud alustel. Nimetatud sätte alusel ei ole võimalik toetust maksta taotlejale, kes ei tegele põllumajandusliku tegevusega või ei kasvata põllumajanduslikku looma, kes ei oma täiendava otsetoetuse toetusõiguseid, kui see on vajalik toetuse saamiseks, või kes on tahtlikult esitanud valeandmeid. Samuti ei saa toetust maksta juhul, kui taotleja ei võimalda teha oma põllumajanduslikus majapidamises kohepealset kontrolli, mis on vajalik selleks, et teha kindlaks taotleja vastavus toetuse saamise nõuetele, või kui taotleja ei vasta muudele toetuse saamise nõuetele, mis on õigusaktides sätestatud.

Eelnõu §-s 13 sätestatakse toetuse maksmine.

Paragrahvi 13 alusel makstakse loomakasvatuse üleminekutoetus välja taotluse esitamise aasta 30. septembriks

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Liidu õigusega. Eelnõu ettevalmistamisel võeti aluseks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1307/2013, millega kehtestatakse ühise

põllumajanduspoliitika raames toetuskavade alusel põllumajandustootjatele makstavate otsetoetuste eeskirjad ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EÜ) nr 637/2008 ja (EÜ) nr 73/2009 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 608–670). Eesti teavitas Euroopa Komisjoni 2013. aastal rakendatavatest riiklikest üleminekutoetustest 2012. aastal ning 2017. aastal antakse üleminekutoetusi sama teavituse alusel.

Lisaks juhinduti komisjoni 25. aprilli 2013. a rakendusotsusest, millega kiidetakse heaks 2013. aastal Eesti riikliku üleminekutoetuse maksmine C(2013) 2278.

4. Määruse mõjud

Eesti Euroopa Liiduga liitumise lepingu kohaselt võis aastatel 2004–2012 anda Eesti põllumajandustootjatele Eesti riigieelarvelistest vahenditest täiendavaid otsetoetusi erinevatele tootmissektoritele. Alates 2013. aastast on täiendavate otsetoetuste asemel üleminekutoetused, mida oli nõukogu määruse (EÜ) nr 73/2009 kohaselt võimalik rakendada nii nagu täiendavaid otsetoetusi. Aastatel 2015–2020 on võimalik üleminekutoetusi anda Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 37 kohaselt. Kuna riigieelarvest aastatel 2014–2016 üleminekutoetusteks rahalisi vahendeid ei eraldatud, siis üleminekutoetusi nendel aastatel ei makstud. Aastatel 2015–2020 on üleminekutoetusi võimalik maksta kümnel Euroopa Liidu liikmesriigil ning nendest viiel on õigus maksta üleminekutoetusi piima sektorile. 2017. aasta riigieelarves on eraldatud vahendid üleminekutoetusteks ja neid on võimalik anda samadel tingimustel, mis kehtisid 2013. aastal. Üleminekutoetuste eelarve 2017. aastaks on 19 900 000 eurot.

PRIA 2016. aasta andmete ja Euroopa Komisjoni 25. aprilli 2014. aasta rakendusotsuse, millega kiidetakse heaks 2013. aastal Eestis riikliku üleminekutoetuse maksmine, C(2013) 2278 final, põhjal on alljärgnevas tabelis 1 toodud meetmete lõikes kehtivate toetusõiguste omajate/loomapidajate arv, toetusõiguste/loomade arv, lubatud maksimaalne eelarve summa, 2017. aasta toetuse eelarve ja hinnanguline ühikumäär.

Tabel 1. 2017. aasta üleminekutoetuste andmed

	Toetus- õiguste omanike/ looma- pidajate arv	Toetus- õiguste arv/loomade arv	2013. aastal lubatud toetuse tase, €	2017. aasta toetuse eelarve, €***	2017. aasta hinnangulin e ühikumäär, €
Ammlehma kasvatamise üleminekutoetus*	1977	46 896	2 142 000	1 392 300	29,69
Ute kasvatamise üleminekutoetus**	1845	58 075	672 000	436 800	7,52
Piima ülemineku toetus	1504	633 325 094	13 063 000	8 469 742	0,01337
Ute üleminekutoetus	924	37 071	73 000	47 331	1,28
Veise üleminekutoetus	6414	79 548	5 447 000	3 531 707	44,40

*maksimum tase looma kohta on 162,50 eurot (2013. aastal 250 eurot), lihatõugu ammlehmade ja vähemalt 8 kuu vanuste lehmullikate arv vastavalt PRIA loomade registri 01.12.2016 andmetele

** maksimum tase looma kohta on 9,10 eurot (2013. aastal 14 eurot), uttede arv, kes on 2016. aasta 27. aprilli seisuga vähemalt ühe aasta vanused vastavalt PRIA loomade registri 01.12.2016 andmetele

*** Maksimaalne lubatud tase (65% 2013. aasta tasemest) on 19 945 250 eurot, riigieelarvest eraldatud summa on 19 900 000 eurot, mistõttu on vähendatud lahtiseotud toetuste eelarveid proportsionaalselt ning tootmisega seotud toetuste eelarved on maksimaalsel tasemel, tabelis ümmardatud täiseuro täpsusega

Üleminekutoetustest on taotlemise aastal tootmisega seotud ammlehma ja ute kasvatamise üleminekutoetus. Teisi üleminekutoetusi makstakse toetusõiguste alusel.

Üleminekutoetuste mõju sissetulekutele on võimalik hinnata vastavalt tabelis 1 toodud esialgsele hinnangulisele ühikumäärale. Võttes aluseks FADN tootmistüüpide andmeid on järgnevalt hinnatud ammlahma ja ute kasvatamise üleminekutoetuse mõju vastava sektori toodangu väärtusele. Kuna üleminekutoetuste ühikumäär kujuneb eelarve ja taotletud ning kindlaksmääratud ühikute jagatisena, muutub vastavalt ka lõpliku ühikumäära kujunedes mõju sissetulekule.

Ute kasvatamise üleminekutoetus (7,52 €/utt) suurendab FADN 2015. aasta andmetel lamba ja kitsekasvatuse tootmistüüpi (tootmistüüp 48) keskmises ettevõttes ute kohta arvestatud lamba- ja kitseliha toodangu väärtust 3%.

Ammlahma kasvatamise üleminekutoetus (29,69 €/ammlahm) suurendab FADN 2015. aasta andmetel lihavesikasvatuse tootmistüüpi (tüüp 48) keskmises ettevõttes loomühiku kohta arvestatud veiseliha toodangu väärtust 2017. aastal 9%.

Järgnevalt on analüüsitud üleminekutoetuse toetusõiguste omanike põllumajandusliku tegevusega tegelemist, kuna ajaloolisel referentsil põhinevate toetusõiguste alusel antav toetus ei ole tootmisega seotud ja toetusõiguste omanikud on teinud alates 2010. aastast turule vastavaid tootmisotsuseid. Analüüs tugineb 2016. aasta ühtse pindalatoetuse (ÜPT) taotluste ja põllumajandusloomade registri andmetel seisuga 21.07.2016.

Veise üleminekutoetuse (VEI) toetusõigused on määratud 6414 isikule 2006. aasta veise kasvatamise täiendava otsetoetuse taotlemisel kindlaksmääratud veiste loomühikute (lü) alusel kokku 79 548 toetusõigust. VEI toetusõiguse omanikest 2 079 omab 21.07.2016 seisuga PRIA registris veiseid ja neile kuulub 72% VEI toetusõigustest. Ülejäänud 28% VEI toetusõigustest kuulub isikutele (4 335 isikut), kellel ei ole 2016. aasta juuli seisuga veiseid, kuid kellest 1 557 taotles ÜPT ja neile kuulub 14% VEI toetusõigustest. Seega 2 778 VEI toetusõiguse omanikku, kellele kuulub 14% VEI toetusõigustest, ei taotlenud 2016. aastal ÜPT-d.

Piima üleminekutoetuse (PII) toetusõigusi on määratud 1 504 isikule nende 31. märtsi 2007. aasta seisuga piima tootmiskvoodi kg alusel kokku 633 325 094 toetusõigust. PII toetusõiguse omanikest 763 omab 21.07.2016 seisuga PRIA registris piimalehmi ja neile kuulub 81% kogu PII toetusõigustest. Ülejäänud 19% PII toetusõigustest kuulub isikutele (741 isikut), kellel ei ole 2016. aasta juuli seisuga piimalehmi, kuid neist 415 taotles ÜPT-d ja neile kuulub 15% PII toetusõigustest. PII toetusõiguste omanikest 326, kellele kuulub 4% toetusõigusi, ei taotlenud 2016. aastal ÜPT-d.

Ute üleminekutoetuse (LUT) toetusõigusi on määratud 924 isikule 2007. aastal ute täiendava otsetoetuse taotlemisel kindlaksmääratud uttede arvu alusel kokku 37 071 toetusõigust. LUT toetusõiguse omanikest 547 omab 21.07.2016 seisuga PRIA registris lambaid ja neile kuulub 65% kogu LUT toetusõigustest. Ülejäänud 35% LUT toetusõigustest kuulub isikutele (377 isikut), kellel ei ole 2016. aasta juuli seisuga lambaid, kuid kellest 121 taotles ÜPT-d ja neile kuulub 9% LUT toetusõigustest. LUT toetusõiguste omanikest 256, kellele kuulub 26% toetusõigusi, ei taotlenud 2016. aastal ÜPT-d.

5. Määruse rakendamise seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Üleminekutoetusi makstakse riigieelarves planeeritud vahenditest. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 37 lõike 4 alusel on 2017. aastal võimalik kõikide üleminekutoetuste kohta kokku maksta 65% 2013. aastal kehtestatud üleminekutoetuste summast. Üleminekutoetuste eelarve 2017. aastal on 19,9 mln eurot.

Valitsusliidu aluspõhimõtetes lepiti kokku põllumajandustootjatele üleminekutoetuse maksmises. 9. veebruaril 2017. aastal esitas Maaeluministerium Rahandusministeriumile taotluse Vabariigi Valitsuse reservist raha eraldamiseks. Esitatud taotlusega taotletakse muu hulgas ka vahendeid üleminekutoetuste rakendamiseks (eelkõige menetluskulude katmiseks).

Tabel 2. Maksimaalsed lubatud üleminekutoetuste summad aastateks 2017-2020

	Maksimaalne ümbrik, eurot 2013	2017	2018	2019	2020
	100%	65%	60%	55%	50%
Üleminekutoetused kokku	30 685 000	19 945 250	18 411 000	16 876 750	15 342 500

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitati arvamuse esitamiseks PRIA-le ja eelnõude infosüsteemi EIS kaudu kooskõlastamiseks Rahandusministeriumile. Rahandusministerium kooskõlastas eelnõu märkusteta.

(allkirjastatud digitaalselt)

Illar Lemetti

Kantsler